

1 Bijlage 9: Voorbeeld filosofisch gesprek

Welke lesactiviteiten werken precies ter taalondersteuning of -versterking van welk begrip/concept?

Voorbeeld

Bekijken we enkele mogelijke activiteiten die de gelaagde begrippen 'mengsel' en 'zuivere stof' uit het volgende leerdoel dekken:

(L) De leerlingen kunnen verklaren waarom lucht geen zuivere stof, maar een mengsel is.

* We vertrekken uiteraard vanuit de beginsituatie van de leerlingen m.b.t. de (gelaagde) vaktermen die in dit leerdoel terugkomen.

Een geschikte en originele werkvorm om zicht te krijgen op het dagelijks taalgebruik van leerlingen m.b.t. de vaktaal in de leerdoelen bespreken we hieronder¹².

Het gesprek wordt in een kring gevoerd: iedereen moet elkaar kunnen horen en zien (maximum 15 leerlingen per kring voor deze werkvorm). In plaats van antwoorden te geven, kruip je even in een andere rol: je stelt enkel (verdiepende) vragen: er is geen 'kennisoverdracht' in de courante zin van het woord. Er is in deze lesfase geen 'juist' of 'fout'; elk idee is een onderzoek waard.

Het startpunt van het gesprek is steeds een gedeelde ervaring. Hierna komt een filosofische startvraag (bij voorkeur eentje die een contradictie inhoudt, bijvoorbeeld 'Is stilte ook geluid?', 'Kan water verslijten?'), waarna het onderzoek op gang komt.

Al verwonderend, argumenterend, twijfelend en onderzoekend ga je met de leerlingen op pad. Jij (en eventuele andere gespreksleiders) leidt dit proces in

---

¹ Bron: <https://www.dyslexie-express.nl>

² Deze werkvorm danken we aan FiloZoo. Het opzet van FiloZoo is om jongeren –door een gesprek- te prikkelen om te filosoferen over natuur, wetenschap en techniek. De algemene beschrijving van de werkvorm ontleenden we aan de website www.filozoo.be.

goede banen door vragen te stellen die het denken en het onderzoeken van de leerlingen stimuleren.

Een filosofisch gesprek eindigt meestal met meer vragen dan antwoorden. Je kan afsluiten met een vragenronde. Het is zinvol om de vragen die blijven liggen te laten noteren op de poster (hier koppelen we later naar terug).

Finaal kan je afsluiten met een metagesprek. De leerlingen kunnen dan vertellen hoe ze de denksessie ervaren hebben. Dit is belangrijk omdat emotionele verhoudingen in een groep vaak vertaald worden in inhoudelijke kwesties: Vonden ze het leuk, niet leuk, interessant, hoofdpijn, zin in 'nog een keer?'

Het filosofische proces stopt meestal niet na een sessie. Sommige vragen en denksporen blijven nog nazinderen. Daarom is het interessant om een doe-opdracht (experiment, tekening...) te koppelen aan de sessie.

Tijdens dit gesprek treed je als begeleider dus op als vraagstellende coach en stuur je het gesprek bij voorkeur zo weinig mogelijk. Welke vragen kan je zoal stellen?³

- Wat vraag jij je nog af?
- Kan je dat aantonen? Waarom denk je dat?
- Ben je daar zeker van? Is het altijd zo?
- Kan je dat uitleggen? Wat weten we al? Wat wil je nog weten?

Denk eraan: Geen enkel antwoord is fout!

Het is wel belangrijk dat iedereen zijn hand opsteekt om iets te zeggen.

Klinkt allemaal dus best origineel als werkvorm voor een STEM-les! Maar wat als er geen gesprek op gang komt?

Als dit de eerste keer is dat je deze werkvorm test, kan het namelijk een hele uitdaging zijn om de boel op gang te brengen. Denk eraan dat dit voor je leerlingen ook de eerste keer is dat ze hun leerkracht in zo'n rol zien!

---

³ Als inhoudelijke voorbereiding op dit gesprek kan je, eventueel met collega-begeleider(s), eens proberen in te schatten welke richtingen zo'n filosofisch gesprek met jouw leerlingen heen kan gaan. Dit is op zich al een interessante oefening!

Als dit de eerste keer is dat je deze werkvorm toepast, laat het gesprek dan niet langer dan 10 à 15 minuten duren.

Het is een hele kunst om in dit soort werkvorm ook de minder mondige of verlegen leerlingen aan bod te laten komen. Denk eraan: het doel van deze werkvorm is om een zicht te krijgen op het dagelijks taalgebruik van de leerlingen m.b.t. de leerdoelen. Hoe meer verschillende leerlingen aan het woord komen, hoe beter. Is de kring betrekkelijk klein (max. 10 leerlingen) kan je elke leerling individueel aanspreken eenmaal het gesprek op gang is gekomen: “Ben jij het eens met...?”; “Waarom wel/niet?”

* Als opstap naar de volgende lesactiviteit (het aanbrenge van de definitie van mengsel/vaste stof) in je traject kan je refereren aan het FiloZoo-gesprek: “Herinner je nog toen je zei ...?” of “Jij zei toen (...). In een wetenschappelijke situatie zeggen we dan (...).”

* Vraag aan de leerlingen: “Wat betekent stof voor jullie?”. Vraag aan de leerlingen zoveel mogelijk contexten te geven waarin dit woord gebruikt wordt. Zeg hierna: “In deze wetenschappelijke context wil ‘stof’ hetzelfde zeggen als materie.”

Laat leerlingen voorbeelden van materie geven in de klas: het bord, een schoen, een krijtje, water in een glas, etc... Laat hen ook voorbeelden geven van zaken die geen materie zijn: een idee, een droom, geluk, verdriet, ...

In deze context betekent stof dus hetzelfde als materie.

Bron: Eigen werk Isar Goyvaert